

HOE VEILIG IS UW SCHOOL?

Sociale veiligheid op school: met het naleven van de Arbo-regels en het opstellen van een veiligheidsplan alleen ben je er niet. Welke zeven pijlers liggen ten grondslag aan een goed veiligheidsbeleid en hoe kun je het veiligheidsniveau van je school checken?

Sociale veiligheid op school heeft te maken met arbeidsomstandigheden, omgaan met agressie en geweld, gedragsregels, schoolcultuur. Alle betrokkenen komen in beeld: de manier waarop leerkrachten, leerlingen, ouders, assistenten, stagiaires met elkaar omgaan en de mate waarin ze zich veilig voelen op school. Sociale veiligheid is niet los verkrijgbaar of te koop met geld en fysieke maatregelen. De pijlers ervan zijn eerder te vinden in fundamentele zaken als aantrekkelijk onderwijs, een prettig schoolklimaat, onderlinge betrokkenheid en samenwerking met de omgeving.

1 Aantrekkelijk onderwijs

Leerlingen die graag naar school gaan en zich daar happy voelen, haken minder snel af. Wanneer ze merken dat ook hun leerkracht er zin in heeft en in hen geïnteresseerd is, neemt de motivatie om te leren toe. Op deze manier wordt onderwijs voor hen aantrekkelijk. Voor de school betekent dit echter wel, dat ze zal moeten overschakelen naar heel andere vorm van leren. Een vorm die recht doet aan de eisen die een veranderende samenleving stelt, waarin kennisoverdracht niet meer centraal staat en waar leerlingen verantwoordelijk zijn voor hun eigen leerproces.

2 Veilig schoolklimaat

Leerlingen die zich in sociaal-emotioneel opzicht vrijuit kunnen ontwikkelen, presteren doorgaans beter. Leerkrachten die zich betrokken voelen bij het wel en wee van leerlingen en tijdig problemen kunnen signaleren vormen een solide fundament van een school. Heldere en ondubbelzinnige omgangsregels geven duidelijkheid en veiligheid. Bij grensoverschrijdingen is het de taak van de school om daar adequaat op te reageren. Eerder dan straffen en sancties gaat het er om de grenzen aan te geven en leerlingen ondersteuning te bieden om de geleden schade te herstellen en lessen te trekken uit het conflict.

3 Fysieke maatregelen

Ook al is er op school sprake van een warm en veilig klimaat, soms blijft er een kleine groep buiten deze invloedssfeer. Als een ouder met een hockeystick verhaal komt halen, moet een school zich niet alleen afvragen hoe ze het contact met de ouder kan optimaliseren, maar ook hoe ze kan voorkomen dat een ouder met dergelijke plannen onder schooltijd zomaar binnen kan komen lopen. Het inhuren van bewakingsdiensten of het plaatsen van dure camera's zijn opties die niet voor iedere school haalbaar of betaalbaar zijn en wellicht ook niet nodig; soms biedt een beslissing om de deuren op slot te houden of het gebouw transparanter te maken een goede oplossing.

4 Relatie interne en externe zorg

Om zorgleerlingen eerder te signaleren, te diagnosticeren en te begeleiden is een goed functionerend en sluitend netwerk van externe partners noodzakelijk. Zo'n netwerk kan ervoor zorgen dat de school zich geen vergaarbak voelt van allerlei maatschappelijke problemen. Bovendien voorkom je ermee dat zorgleerlingen tussen de wal en het schip terecht komen. Scholen kunnen bovendien gemakkelijker gebruik maken van elkaars expertise en probleemleerlingen sneller op een andere locatie plaatsen.

5 Betrokkenheid op alle niveaus

De discussie over veiligheid dient op alle niveaus te worden gevoerd en de afspraken door iedereen nageleefd. Veiligheid is geen exclusief item voor directie of bestuur. Soms voelen leerkrachten zich wel eens in de steek gelaten bij het hanteren of corrigeren van overschrijdend gedrag van leerlingen. Zich geruggensteund voelen door het management wanneer zich problemen voordoen, is een belangrijke voorwaarde voor betrokkenheid. Daarnaast is het gewenst om de betrokkenheid van ouders te vergroten. De thuissituatie en de culturele context van leerlingen verdienen immers een goede verankering in de schoolcultuur en dagelijkse gang van zaken. Als ouders en school op een adequate manier met elkaar communiceren en samenwerken, zal dat zijn vruchten afwerpen naar het leerproces van de leerlingen.

6 Relatie school en omgeving

Kinderen brengen weliswaar een groot deel van hun tijd op school door, maar leven en leren ook op andere plekken: thuis, in de wijk, bij de sportclub. Elke omgeving kent zijn eigen regels en verwachtingspatronen. De school staat niet los van al deze situaties, dus is het van belang dat zij met andere betrokkenen haar krachten bundelt. Directe en laagdrempelige hulp kan alleen wanneer er sprake is van een samenhangend aanbod en afspraken.

7 Ontwikkeling sociale competenties, actief burgerschap en sociale integratie

Sinds februari van dit jaar zijn alle scholen voor primair onderwijs wettelijk verplicht actief bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving.

Actief burgerschap is deel van de pedagogische opdracht van scholen. Dit betekent, dat de school niet kan volstaan met het aanbieden van traditionele kennis uit de schoolvakken die zich daarvoor lenen. Kennisoverdracht heeft bij de ontwikkeling van actief burgerschap maar beperkte effecten. Evenmin is het mogelijk burgerschap op de traditionele manier te beoordelen door middel van werkstukken, proefwerken en toetsen. Actief burgerschap leer je door het te doen, door te ervaren wat het is. Actief burgerschap en integratie hebben directe raakvlakken met het leerplan, consequenties voor de omgang tussen leerlingen en leerkrachten, het pedagogisch klimaat en de schoolorganisatie.

* * *

De zeven veiligheidspijlers kunnen worden gezien als communicerende vaten: als er tijdelijk meer van het ene is, kan de school zich permitteren wat minder van andere te hebben. Samen bieden deze pijlers een kader dat risico's tot een minimum beperkt en meer ruimte geeft aan kansen op herstel. Werken aan deze pijlers komt de school en alle betrokkenen ten goede.

Voor meer informatie over veiligheid op school, kijk op www.kpcgroep.nl of neem contact op met Ine Spee, i.spee@kpcgroep.nl

CHECKLIST VOOR EEN VEILIGE SCHOOL

1 Aantrekkelijk onderwijs

- Onze school koppelt binnenschools leren aan buitenschools leren
- Het onderwijs op onze school sluit aan bij de belevingswereld van leerlingen
- Wij houden voldoende rekening met de verschillen tussen leerlingen
- Het onderwijs op onze school motiveert leerlingen om te leren
- De natuurlijke nieuwsgierigheid van leerlingen blijft door ons onderwijs behouden
- Onze leerlingen dragen ook eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces

2 Veilig schoolklimaat

- Op onze school hebben wij een goed beeld van het individuele welbevinden van leerlingen en werken we samen met hen aan de ontwikkeling van hun persoonlijke identiteit
- We hebben een goed functionerend leerlingvolgsysteem op sociaal-emotioneel gebied
- Wij bevorderen op onze school een harmonisch leef- en werkklimaat
- We hebben duidelijke handelingsafspraken gemaakt als bij een leerling een sociaal-emotioneel probleem wordt gesignaleerd
- Op onze school hebben we gedrags- en omgangsregels opgesteld en basiswaarden geformuleerd, waarvan ouders en leerlingen op de hoogte zijn
- Onze leerkrachten dragen de gedrags- en omgangsregels en basiswaarden van de school uit
- We hebben duidelijke afspraken over hoe om te gaan met conflicten en pesten
- Als leerlingen een conflict hebben met schade als gevolg, dan bieden we ondersteuning bij het herstellen van de geleden schade
- We hebben aandacht voor de ouders van elk kind en zien hen als gelijkwaardige partners bij het zo goed mogelijk laten verlopen van de ontwikkeling van kinderen

3 Fysieke maatregelen

- We hebben duidelijke procedure-afspraken gemaakt rond klachten over seksuele intimidatie en geweld
- Op onze school hebben we duidelijke afspraken over wat we verstaan onder grensoverschrijdend gedrag
- Ouders zijn op de hoogte van de gevolgen van grensoverschrijdend gedrag
- Onze school heeft een verwijderingsprotocol opgesteld
- Wij registreren en evalueren elk jaar de incidenten rond pesten, discriminatie en geweld
- Iedereen op onze school is op de hoogte van de gemaakte afspraken en protocollen op het terrein van sociale veiligheid

4 Relatie interne en externe zorg

- We maken gebruik van de expertise van het speciaal basisonderwijs
- We hebben afspraken gemaakt met de leerplichtambtenaar
- We werken actief samen met de GGD om bij ons op school te komen tot een goed functionerend gezondheidsbeleid
- We hebben contacten met de jeugdhulpverlening en weten wie we moeten aanspreken bij een specifieke vraag
- We hebben contacten met de wijkagent en weten hoe we deze kunnen bereiken

5 Betrokkenheid op alle niveaus

- Bij het naleven van normen, waarden en de gemaakte veiligheidsafspraken voelen we ons als team gesteund door het bestuur en directie
- In het team komen de gemaakte afspraken rond veiligheid regelmatig aan de orde
- Onze school onderneemt regelmatig activiteiten om ouders bij de school te betrekken
- Onze leerkrachten onderhouden goede contacten met ouders, zodat ze op de hoogte zijn van de thuissituatie
- Alle relevante informatie over leerlingen leggen wij vast in een leerlingendossier
- We betrekken leerlingen actief bij het werken aan en vormgeven van een veilig schoolklimaat

6 Relatie school en omgeving

- We hebben regelmatig contact met buurtscholen, vrijwilligers en andere belangrijke personen in de buurt en maken afspraken over omgangsvormen
- We betrekken buurtbewoners actief bij onze school en organiseren geregeld gezamenlijke activiteiten

7 Ontwikkeling sociale competenties, actief burgerschap en sociale integratie

- Met het team hebben we bepaald wat we onder sociale competenties, actief burgerschap en sociale integratie verstaan
- We laten onze leerlingen bij ons op school structureel kennis maken met verschillende culturen
- We werken in een doorgaande lijn aan de kennis, vaardigheden en houdingen die leerlingen nodig hebben voor een toekomstige plek in de samenleving
- We geven onze leerlingen de ruimte om de opgedane vaardigheden daadwerkelijk in de praktijk te brengen